

Nasjonal jordsmonnstatistikk – slik er jorda i Norge

Roar Lågbu, Åge Nyborg og **Siri Svendgård-Stokke**, NIBIO
siri.svendgard-stokke@nibio.no

Jordsmonn er en ikke-fornybar ressurs som innehar mange viktige funksjoner. Jordsmonnet må derfor forstås og forvaltes som en viktig ressurs. Jordsmonnkartlegging er en stedfesting og dokumentasjon av jordas egenskaper. Stedfestet informasjon om jordsmonn bidrar med et relevant og pålitelig kunnskapsgrunnlag for en effektiv og målrettet gjennomføring av landbruks- og matpolitikken på alle nivå i forvaltningen. Den gir også næringen et godt beslutningsgrunnlag for en økt og bærekraftig matproduksjon tilpasset de naturlige betingelsene for jordbruk.

Jordsmonnet er et resultat av hvordan de jordsmonndannende faktorene temperatur, nedbør, opphavsmateriale, topografi og organismer virker sammen gjennom jordsmonndannende prosesser over tid. Norge har, globalt sett, et ungt jordsmonn, i og med at prosessene kun har foregått etter siste istid. Jordsmonnet på ett sted er dermed i sterk grad påvirket av hvilke jordsmonndannede faktorer som gjør seg mest gjeldende på nettopp dette stedet. I og med at Norge er et land med stor variasjon i de jordsmonndannende faktorene, vil også jordsmonnets egenskaper være forskjellige fra sted til sted. Jordsmonnets ulike egenskaper har betydning for forvaltningen, for å sikre matproduksjon i et bærekraftig perspektiv.

Rapporten presenterer en jordsmonnstatistikk for fulldyrka og overflatedyrka jord i Norge. Data fra utvalgsbasert jordsmonnkartlegging ligger til grunn for statistikken. Kartleggingen er utført i henhold til standard retningslinjer på 902 flater i et forhåndsdefinert 9x9 km rutenett der hver flate har en størrelse på 0,9 km². Statistikken for Norge er derfor et estimat. Arealfordelingen av ulike tema er vist. Temaene omfatter ulike egenskaper som jordkvalitet, jordressursklasser, driftstekniske begrensinger for jordbruksproduksjon, dreneringsforhold, årsak til dårlig drenering, potensiell tørkeutsatthet og ulike

begrensende egenskaper ved arealet/jorda (dybde til fast fjell, innhold av grovt materiale, organisk materiale, leirinnhold, karbonatinnhold, planering /påkjørt jord, helling). Tall for jordgrupper i henhold til klassifikasjonssystemet World Reference Base for Soil Resources (WRB) er også utarbeidet. Rapporten presenterer estimerte tall for fulldyrka og overflatedyrka jord for hele landet og for seks regioner.

Fulldyrka og overflatedyrka jord inndeles i jordkvalitetsklasser basert på en vurdering av jordegenskaper som er viktige for den agronomiske bruken av jorda, samt helling. I følge våre anslag er 54 % av fulldyrka og overflatedyrka jord i Norge i klassen svært god jordkvalitet (4 891 600 daa). Videre er 37 % av fulldyrka og overflatedyrka jord anslått å være i klassen god jordkvalitet (3 344 100 daa). Jordkvalitetstemaet tar ikke hensyn til klima.

Produksjonsevnen på arealet og driften av arealet er i stor grad avhengig av jordas evne til å bli kvitt overflødig vann. Jord med god evne til å bli kvitt overflødig vann, selvdrenert jord, er enklere å drive. I et framtidig våtere klima, med både større nedbørmengder og større nedbørintensitet, vil selvdrenert jord ha en enda større fordel enn i dag. Det er anslått at 47 % av fulldyrka og overflatedyrka jord i Norge har selvdrenert jordsmonn (4 230 800 daa). Et høyt vanninnhold i jorda gir dårligere avling per arealenhet. Det vil også gi større risiko for uheldige miljøkonsekvenser, som overflateavrenning, erosjon og jordpakking. I Norge er det anslått at 31 % av fulldyrka og overflatedyrka jord har grøftebehov og er flate (2 780 100 daa).

Rapporten viser at det er stor variasjon i jordsmonnets egenskaper mellom ulike deler av landet. Denne variasjonen må det tas hensyn til i forvaltningen av jordsmonnet, for å sikre en god og bærekraftig matproduksjon.